



# SETOMAA

ilmub aastast 1995

## Taarka vaimus

Kui sirvida esimesele seto filmile ilmunud arvustusi ja hinnanguid, jääb mulje, et justkui oleks inimesed vandanud kahte erinevat linateost. Ühed, keda võiks tinglikult liigitada spetsialistide alla, nägid süžeeta, konarliku seto keelega, setode jaoks koguni solvavat kino, mida kinokski nende hinnangul hästi nimetada ei sobi. Teised, kes liigituvad rohkem lihtrahva alla, räägivad kui sügava mulje neile Mäeotsa Aini filmi-Taarka jättis ning kui vingeks võib antud teost Eesti viimase aja kinokunsti seisukohalt hinnata. Nii ehk naa domineerib ka tuliste kriitikute leeris arvamus, et märgi mahapanekuna on Taarka-kino pigem positiivne ning tähtis samm.

Taarkast on viimastel aastatel tehtud sümbol, mis on kohati võtmas suisa aukartust äratavaid mõtmeid. Kes oli too Taarka Hilana külast ja kes kaasaegne teatri-, filmi- ja nende ümber tekkivate muistendite kangelane? Kaks täiesti erinevat nähtust.

Uus Taarka elab juba ammu oma elu kino-tegijate ja vaatajate peades, millel pole kunagise rahvalaulikuga väga palju ühist. Samas on see kujunenud sümboliseks mitte vaid oma stereotüüpide kogumi, vaid ka reageeringute poolest.

Olgu, et peamises on vastaspoolel justkui ühtsed, lahutab neid lõppeesmärgi juurde jõudmisel ääretuna näiv kuristik. Kas pole vähe ka argielulisi olukordi, kus inimesed näiliselt vastandlikel seisukohtadel olijatena lõppkokkuvõttes ühtset eesmärki unustades kogu energia vastasseisule kulutavad?

Paljukiidetud ja -laidetud filmis on kõnekas võistulaulmise stseen, kus lahendamata näivasse vastasseisu sattunud osapooled ühel hetkel leebuvad ning leiavad üksteisemõistmise selle sama ühise eesmärgi nimel. Terve senise filmi Taarkat vihanud naised panevad talle kaela oma hõbeehetted, et seeläbi kogu Setomaa rahvale kasu tuua.

Seda, mida suutis Taarka vastane, ei suuda paljudki tänapäeva argistes kisklemistes endale lubada. Vahel oleks ju tark korraks hoog maha võtta ning küsida endalt: kas edasine toimimine teenib üllast eesmärki või hetkelisi isiklikke huvisid, millel pole selle eesmärgiga suurt midagi pistmist?

### Lehte tegeväi:

Toimetaja – Taro Igor, tel. 7954494, mob.5273985,  
e-post: igor.taro@setomaa.ee

Kiil – Sarvõ Õiõ

Makett ja külesäädmine – Taro Julia

Kirätsura: Nutovi Mirjam, Hõrna Maar'a, Sarvõ Õiõ, Lillagu Anti, Riitsaare Evar, Saarestiku Teele, Linnamäe Lauri, Ilvese Aapo, Kauksi Ülle, Hõrna Aare, Matvei Arvi, Raudoja Ahto

Välläandja: Setomaa Valdade Liit

Setomaa lehe kolleegium: Urmas Klaas, Helen Alumäe, Ilme Hoidmets, Maarja Hörn, Katri Karpson, Ülle Kauksi, Marija Kiveste, Leo Kütt, Annela Laaneots, Anni Lahe, Arvi Matvei, Magnar Michelson, Teele Saarestik, Õie Sarv, Birgit Itse, Aare Kuura, Indrek Mustimets, Epp Solovjov, Helju Tsopatalo

Trükjä: AS Printall

Lehe ilmumist tugõva Setomaa Kultuuriprogramm

### Kiri Kiroda:

Setomaa ajaleht

Laossina küla

64308 PÖLVAMAA

vai igor.taro@setomaa.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä



KIRMAS KOOLIÕUEL: olgu, et vihm pidulisi natuke kimbutas, läks pidu igati korda. Foto Arvi Matvei

# Kultuurivaeldusõst ja Petseremaa avtamisõst

Maar'apäiv om kindlahe Petserepoolõ kõgõ suurõp pühä. Tuud pidävä' umast ja tähtsäst nii vindläse' Petserehe ku seto' Petsere ja Eesti poolõpää. Tuu om jo tiidä', õt s'oo ao pääle, augusti lõpuh, tegevä' hindäle pall'o' seto'' viisa', õt Petserehe minnä'. Siih ommõgi kavalus, õt pias s'oo ao pääle Petserehele viil praasnikkõ säädä. Timahava kõrrald Setomaa Valdu Liit maar'apäävä aost kultuurivahetusõ kaudu Petserehe üle 100 seto ja seto sõbra, õt ütekuuh pito pitä' ja ka veid'o tüüd tetä'.

✕✕✕ **A kas ti tuu pääle olõt mõtõlnu', õt hüä, õt üldse ilma ehtidõ käest võtmisõlda' ti Petserehe sait?**

Ku ma võta arvõhe tuu, õt 2/3 Setomaast om parhilla' viil Vinnemaa jago ja setokõisi eläs sääl õnnõ näpotäus ja perüs pall'ol om sinnä' maaha jäänü' kodo' ja umadsõ', sis kultuurivahetusõ ajaminõ om väiga vajalik. Midä rohkõba setokõisi vai ka tsuhknit, kiä' pidävä seto kultuurist ja Setomaast, mi näid Petserehe viia' jovvami', tuud inäbä and joudu ka Petsere setokõisilõ. Nä tundva' ja nägevä', õt näid peetas meeheh ja näid olõ-õi' unõhtõt. Mii' võimusõh om näid avita' kasvai tuuga', ku mi läämi Petserehele surnuaidu korstamma.

A mille omma' sääntse' praasniga' tähtsä' nii ku oll Radaja vestival „Perridõ kokkotulõk“? Nuid om jo tuu jaost vaia, õt Petsere seto' saasi' ka' kokko

tulla' ja üteh ummi sugulaisiga' laulda' ja kul'ata', õt nii mõnigi seto umadsõ' üles lõvvasi', kiä' omma' kaoma lännu' s'oo vägivaldsõ joonõga' katõ piirkunna vaihõl. Illos om tuu, õt vindläse' kiä' setokõisiga kuuhtüüd omma' tennü' ja tuuläbi ka eis' opnu', tahtva' meid perridõ kokkovõimõ man avta'. S'oo vestival lännu-üs kõrda, ku olnu-us Petsere vindläisi, kiäki avidi' ja kõrraldi'. Ma olõ kindel, õt pall'o' kiä' vestivalil käve' tahasi' üldä', õt kuigi väiga hüä tuu kõrraldus olõ-õs. Bussiliiklus oll segäne ja söögijärjekõrra' pikä'. A kas ti tuu pääle olõt mõtõlnu', õt hüä,

õt üldse ilma ehtidõ käest võtmisõlda' ti Petserehe sait? Kiäki ti käest tuu iist rahha küüsüs. Kiä tuud tiid, kunas jalki saa sinnä' minnä'. Nii-samalda kimmäs sõna om tuu, õt sääne vestival lubati tetä', ku kaia' määntse' omma' poliitilise' kõrra' Vinnemaal.

### Ütitsit laulmisi

Vestival eis oll üles ehtet vindläisi ja setokõisi püüne pääle minek vaeldumisi. Kullõlda sai ka ütitsit laulmisi, mia pias sümbolisiirmä Petsere vindläisi ja setokõisi sõprust ja suuvi tetä' kuuhtüüd. Olõ-õi midägi tetä' — vindläse' eläse' sääl ja seto' ka'. Vällä acta-ai' kedägi. Parep sis jo umavaihõl läbi saia'. Hüä ja kindla oll kaia' nii pall'õsit seto rõivih inemisi. Mu meelest ület Radaja vestival tuuga' Seto Kuningriiki külh. Muidogi oll Radajal inemisi veidebä, a tuu iist olli' pia kõik seto rõivih. Kuningriigi



HÕRNA MAAR' A

kolumnist

**Kontrolljoonõ tagotsist vestevaalõst ja külähk' augõ tähtsüsõst kirotas HÕRNA MAAR' A**

pääväl tull hoolõga kaia', kost silm saa kinni püüdä' mõnõ seto rõivih inemisõ.

Radaja vestival ja maar'apäiv oll s'ool aastagal hüä viil tuupe-räst, õt seto' viidi elämä kõik ütte kotusõhe. Paeda' olõ-õs kohegi. Tuu avit üteh kuuh kõnõlda', laulda' ja tandsi'. Ka setol om viil vaia oppi', õt kuis töösõ setoga üteh ellä' ja hõste läbi saia'. Petsere pioneerilaagrih olli' väiko' majakõsõ', kohe inemisõ' kokko litsti. Ku nii kuuh olõt, sis piat töösõga hõste läbi saama. Paistu, õt tapõlusõst lää-äs. Hoops kuu-limi', kuis vanõba' naase' hummogu akna takah tõisi üleslaulmah käve'. Illos oll!

### Umamuudu edesi

Maar'apäiv läts jo umamuudu edesi. Õgaüts löüde tuu, mia' tälle miildü ja midä tä tahtsõ. Kloostri, muusium, poodi', surnuaid, ristik' auk ja peräh sai' kõik õks Eesti kooli man kokko, õt laulda'. Kah'o om õnnõ tuust, õt kirmas nii suur ja uhkõ olõ-õs ku minevä aastaga. Ma mõtlõ, õt vaest tuuperäst, õt meid koolimajja sisse lupata-as, ku vihma nakas sadama. Kõik olli' müüdä var' oalõtsit lajah ja ütist pito nii ku väiga olõki-is. Vanõba' inemisõ' olli' jo ar' vä-sünü' kah. Kats päivä pito pitä' olõ-õi' inäp nali. Tuugi poolõst tahasi ma üldä', õt kõik nuu' päävä' maar'apäivä ümbre lät-si' kõrda. Suur ait' umma tegijilõ ja osavõtjilõ. Mullõ külh miildü-si, ku sääntsit ütitsit ettevõtmisi setodõ vaihõl viil olõsi'. Hoops rõhkõp kokkõitmist ummiga. A võip-olla' tulõgi kohegi kavvõ-bahe minnä' tuu jaost, õt ummi tundma oppi' ja vanõbilt inemisilt midägi üle võtta'. Petsere om tuu jaost väiga hüä kotus!